

Finansdepartementet
Finansmarknadsavdelningen
fi.remissvar@regeringskansliet.se
fi.fma.b@regeringskansliet.se

Remissvar över Promemorian Kontantutredningen (Fi2024/02595)

Sammanfattning

Länsstyrelsen i Dalarnas län har det nationella samordningsansvaret för uppdraget med grundläggande betaltjänster och sammanställer årligen en bevakningsrapport till Finansdepartementet. De senaste tre åren har länsstyrelserna gjort bedömningen att tillgången till de grundläggande betaltjänsterna brister i stort sett i hela landet, och att det politiska målet inte är uppnått.

Ur ett demokrati-och integritetsperspektiv är det viktigt att alla i samhället kan genomföra betalningar och transaktionerna med lagliga betalmedel. Vi på länsstyrelsen har i uppdrag att särskilt bevaka tillgängligheten för äldre personer och personer med funktionsnedsättning. Bevakningen visar att för dessa grupper fyller kontanter en extra viktig roll eftersom de inte kan, får eller vill hantera digitala betaltjänster, av olika anledningar. Att alla ska kunna betala, oavsett ålder, ekonomi, eventuell funktionsnedsättning, samt var man befinner sig, är något som bör tas hänsyn till i kommande förslag och eventuella lagändringar anser vi.

Det finns även starka skäl att öka kontanternas ställning som betalmedel för att stärka motståndskraften i det svenska betalsystemet. Men för att kontanter ska fungera i kris måste de också fungera i normaltid, och detta gäller hela kontantkedjan.

Vi ser i huvudsak positivt på de förslag, bedömningar och medskick som utredningen lämnar i promemorian. Vi anser dock att uppdraget som länsstyrelsernas har, både med att bevaka tillgången till grundläggande betaltjänster samt möjligheten att göra stöd-och utbildningsinsatser, fortsättningsvis ska ligga kvar på länsstyrelserna och inte flyttas. Länsstyrelsen är en myndighet med god kännedom om lokala förhållanden och har lokal förankring i de olika regionerna i landet, med

bred erfarenhet av regionala analyser av betaltjänstmarknaden och dess infrastruktur.

Vi vill nedan lämna följande synpunkter:

Skyldighet för vissa kreditinstitut att tillhandahålla kontanttjänster (avsnitt 3.2.5)

Vi anser att nuvarande regelverk bör ändras så att ICA-banken inte längre räknas med som en tillgänglig plats för uttag.

Skälet är de begränsningar som finns idag, att endast kunder i ICA-banken och Swedbank får göra uttag med upp till 2 000 kronor per uttag och mån av kontanter. ICA-banken kan därför inte anses vara ett kreditinstitut med skyldighet att tillhandahålla kontanttjänster enligt gällande regelverk.

Länsstyrelserna (avsnitt 6.1.6)

Rättelse i stycket beträffande Länsstyrelsen i Dalarnas län:

Enligt förordning SFS 2017:869 § 3 har Länsstyrelsen i Dalarnas län samordningsansvar för bevakningen av att de grundläggande betaltjänsterna motsvarar samhällets behov. Varje länsstyrelse tar dock sina egna beslut om eventuell stödfinansiering till betaltjänstombud inom det egna länet, på platser där tillgången bedöms vara bristfällig. Länsstyrelsen i Dalarna är ansvarar endast för sitt eget län när det gäller sådana beslut.

Länsstyrelserna söker medel hos PTS för utformning och genomförande av regionala stöd- och utvecklingsinsatser avseende grundläggande betaltjänster. PTS får årligt anslag på 25 Mkr för sitt uppdrag med att främja länsstyrelsernas arbete med grundläggande betaltjänster.

Medlen används till löner för processledare, utbildnings- och informationsinsatser samt till stöd för ombudslösningar. Vi vill hänvisa till vår ”Bevakningsrapport för grundläggande betaltjänster” där alla insatser, aktiviteter och projekt finns beskrivna. Eftersom det inte sedan hösten 2022 finns någon av PTS upphandlad aktör för räkningsbetalning, som länsstyrelsen kan ge statligt stöd till för ombudslösning, väljer länsstyrelsen i stället att använda en större del av anslaget till utbildnings- och informationsinsatser runt om i landet, med syfte att höja kunskapen och delaktigheten till digitala betaltjänster. Framför allt för våra fokusgrupper äldre personer och personer med funktionsnedsättning. En betydande del av anslaget som är avsatta till PTS för uppdrag med att främja länsstyrelsernas arbete med grundläggande betaltjänster nyttjas till detta, och inte i huvudsak till förmån för personalkostnader som det skrivs i utredningen.

Kostnaden för statligt finansierade ombud har sedan 2022 då Clear on AB stängde ner Kassagirot, minskat från cirka 6 miljoner kronor per år i beviljat stöd till cirka 900 000 kronor för 2024. En minskning från 49 statligt finansierade ombud till 9, vilket framgår i den rapport Länsstyrelsen i Dalarna lämnar till Finansdepartementet den 1 april varje år.

Aviutbetalningar (avsnitt 8.4.8)

Vi håller inte med utredningens bedömning att behovet för utbetalningar genom aviinlösen mot kontanter, kan anses vara litet. Det är viktigt att belysa att det fortfarande är ett stort antal människor som är beroende av aviinlösen över disk för att få ut sin ersättning. Det är exempelvis ersättning från exempelvis CSN, Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten.

Enligt uppgifter i Betalningsutredningen SOU 2023:16 är snittbeloppet för en avi från Försäkringskassan 4 000 kronor och från Pensionsmyndigheten 6 800 kronor (år 2022).

CSN betalade år 2022 ut 128 000 avier och Försäkringskassan 74 000 avier. För den som saknar ett betalkonto saknas idag möjlighet att lösa in en avi på över 2 000 kronor.

Acceptans av kontanter (avsnitt 10.1)

I utredningen förslag om att det ska fastställas i lag genom tillägg i lagen om betaltjänster, att livsmedel, apoteksvaror och offentligrättsliga avgifter ska kunna betalas kontant, anser vi att även patientavgift till primärvården bör räknas in. Vi föreslår att även parkeringsavgift vid sjukhus och vårdinrättning ska kunna betalas med kontanter, alternativt vara fritt.

Tillsyn och utfärdande av föreskrifter (avsnitt 10.1.2)

Här instämmer vi med utredningens förslag att tillsynen ska falla på länsstyrelserna. Länsstyrelsen är en myndighet med god lokal förankring i de olika regionerna i landet, och bred erfarenhet av regional analys av exempelvis infrastruktur för betalningar vilket gör länsstyrelsen lämplig för uppdraget.

Infrastruktur för kontanter (avsnitt 10.4)

Beträffande utredningens förslag om att framgent undersöka om uppdraget med att utföra tillsyn skulle flyttas till annan myndighet, där förordar vi att lägga uppdraget hos Finansinspektionen utifrån de alternativ som utredningen föreslår.

Skälet till detta är att FI redan är tillsynsmyndighet över de reglerade kreditinstitutens övriga verksamhet, samt ansvarig att driva sanktionsärenden.

PTS och Länsstyrelsernas uppdrag kring grundläggande betaltjänster (avsnitt 10.6)

Vi anser att uppdraget som länsstyrelsernas har, både med att bevaka tillgången till grundläggande betaltjänster samt att göra stöd- och utbildningsinsatser, fortsatt ska ligga på länsstyrelserna.

Vi motsätter oss förslaget att flytta uppdraget.

Länsstyrelsen är en myndighet med god kännedom om lokala förhållanden och har lokal förankring i de olika regionerna i landet, med bred erfarenhet av regionala analyser av betaltjänstmarknaden och infrastrukturen. Övriga skäl framgår under punkt 6.1.6 Länsstyrelserna, sida 2 i vårt yttrande.

Räkningsbetalningar (avsnitt 10.10)

Länsstyrelsen i Dalarnas län vill särskilt påpeka vikten av att en lösning av detta hanteras skyndsamt. Läget har varit bristfälligt ända sedan hösten 2022 när Kassagirot avvecklades, och platser att betala räkningar med kontanter sedan dess endast finns på cirka 30 platser i hela landet, varav cirka hälften i Stockholms län.

Situationen drabbar alla dem som inte använder sig av digitala betaltjänster och/eller saknar betalkonto. Redan utsatta grupper i samhället kan inte göra sina betalningar eftersom det saknas alternativ lösning fortfarande, trots att läget kring detta framkom redan i Betalningsutredningen och ansågs även då vara brådskande.

Länsstyrelsen anser att en statlig upphandling av aktör som har tjänsten räkningsbetalning bör göras snarast, då det finns ett stort mörkertal gällande antalet människor som är i behov av detta för att undvika olagliga och rättsosäkra betalningssätt.

Eftersom det är människor som inte använder sig av digitala tjänster av olika anledningar samt i många fall saknar betalkonto, är det svårt att göra en analys och bedöma antalet potentiella användare. Vi anser dock att det är en grundläggande rättighet att ha möjlighet att göra sina betalningar, och att denna utredning kommer leda till att tillgången till grundläggande betaltjänster förbättras.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Helena Höij, med Anna-Karin Drake, nationell samordnare för uppdraget med grundläggande betaltjänster, som föredragande.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Så här hanterar Länsstyrelsen personuppgifter

Information om hur vi hanterar dessa finns på
www.lansstyrelsen.se/dataskydd.